

KONSERTTISALIA KOSKEVAN IDEASUUNNITTELUN KÄYNNISTÄMINEN LUTAKKON JYVÄSKYLÄN PAVILJONGIN YHTEYTEEN

1. Tausta ja toimeksianto

Hyväksyessään 29.11.2010 kokouksessaan Jyväskylän kaupungin taloussuunnitelman vuosille 2012-2013 kaupunginvaltuusto edellytti lisäksi, että konserttitali/talohankkeen toteutus- ja rahoitusvaihtoehtoja selvitetään. Selvitys tehdään ensi tilassa siten, että hankkeen toteutuksessa minimoidaan kaupungin taloudelliset velvoitteet ja hankitaan kohteelle yhteistyökumppanit. Konserttitali/talohanketta varten tulee luoda kaavallinen valmius.

Jyväskylän kaupunginjohtaja Markku Andersson nimesi 20.12.2010 konserttitali-hanketta selvittävän viranhaltijatyöryhmän, jonka puheenjohtajana toimi apulaiskaupunginjohtaja Arto Lepistö ja jäsenenä kansliapäällikkö Maija-Liisa Havia, talousjohtaja Ari Hirvensalo ja kiinteistöjohtaja Esko Eriksson. Työryhmä on kuullut valmistelun aikana asiantuntijoita. Työryhmä jätti raporttinsa toimenpide-ehdotuksineen kaupunginjohtajalle 28.2.2011.

Vuoden 2010 talousarvion linjauksen mukaisesti jatkovalmistelun pohjana on investointi- ja käyttökustannuksiltaan edullinen Paviljongin yhteyteen toteutettava ratkaisu korostaen konserttimusiikillisia ja akustisia tekijöitä sekä kokeilevaa ja kansainvälisesti vetovoimaista omaleimaisuutta.

2. Konserttitalin tarve

Jyväskylän kaupunginorkesteria on kehitetty viime vuosina voimakkaasti. Orkesteri on taiteellisesti korkeatasoinen. Tästä kertovat mm. loppuunmyydyt konsertit, useat vuosittaiset kansainväliset levytykset sekä konserttikiertueet ulkomailla ylistävillä arvosteluilla.

Orkesterin käyttämät nykyiset harjoittelu- ja konserttitilat ovat kuitenkin huonot.

Orkesterin kehittyessä taiteellisesti myös konserttien yleisömäärä on kasvanut. Konserttitiloina pääasiallisesti käytetyt kaupunginteatteri ja Taulumäen kirkko eivät tilojen puolesta riitä konsertteihin haluavalle yleisölle. Tilojen (teatteri 551 yleisöpaikkaa, Taulumäki 570) pieni yleisökapasiteetti on ollut esteenä myös korkeatasoisille kansainvälisille solisti- ja orkesterivierailuille. Lisäksi tilapäistilojen sinfoniaorkesterille soveltumaton akustiikka, uusintaesitysten rajallisuus sekä monet muut ongelmat tekevät tiloista sopimattomat sekä orkesterille että yleisölle. Huono akustiikka on myös estänyt orkesterilta tilattujen kansainvälisten levytysten tekemisen Jyväskylässä.

Nykyisen tilaratkaisun ongelmista puhuttaessa ei useinkaan kiinnitetä huomiota siihen, että Sinfonia ei voi vapaasti ottaa huomioon joitain erityispäiviä, jolloin konsertti olisi mielekkäintä järjestää ja saada siten lisätuloja.

Suoraan yleisömäärään vaikuttavien puutteiden lisäksi suuri ongelma orkesterin työskentelylle on harjoittelu- ja konserttitilojen sijainti eri paikoissa, mikä aiheut-

LOPPURAPORTTI

28.2.2011

taa runsaasti ylimääräisiä kustannuksia kuljetusten ja matkustamisen vuoksi. Myös erilaiset olosuhteet harjoitustilassa suhteessa esiintymistilaan vaikeuttavat orkesterin taiteellista kehittymistä.

Orkesterin tilaongelman lisäksi tulee 5-10 vuoden tähtäimellä ratkaistavaksi kaupunginteatterin peruskorjauksen (alustava kustannusarvio 14 M€) vaatiman väistötilan hankkiminen. Kaupungista ei löydy teatteritoiminnalle kelpoista väistötilaa ilman suuria investointeja väliaikaistiloihin.

Toinen suoraan teatterin toimintaan vaikuttava asia konserttisaliratkaisussa olisi teatterin päänäyttämön vapautuminen keskiviikkoisin teatterikäyttöön. Tämähän merkitsee mahdollisuutta kasvattaa omaa tulonhankintaa lisääntyvien pääsylippuottojen myötä. Vastaavasti konserttisali mahdollistaisi konserttien tarjonnan lisäämisen.

3. Konserttisalin selvittelyhistoriaa

Ns. vanhan Jyväskylän aikaan kaupunginhallitus valitsi 5.11.2007 (§ 492) viisijäsenisen ohjausryhmän tehtävänsä konserttisalin suunnittelu Lutakkoon Paviljongin yhteyteen. Ohjausryhmä luovutti suunnitelman ja toteutusvaihtoehdot syksyllä 2008.

Kolmesta tarkastelun alla olleesta vaihtoehdosta ohjausryhmä esitti valittavaksi ns. neliötörivaihtoehdon (A4), jonka tuolloin arvioidut rakentamiskustannukset olisivat olleet 18,6 M€ ja vuotuiset kustannukset 1,7 M€. Konserttisali olisi 1000-paikkainen ja kokoluokaltaan 5500 m².

Tiivistetysti ohjausryhmä asetti salille seuraavanlaisia ominaisuuksia ja kriteereitä: 1) salin tulee olla kansainvälistä huipputasoa, että siinä pystytään tekemään korkeatasoisia tv-lähetyksiä ja äänityksiä, 2) permanto/lava-alue mitoitetaan täysimittaiselle sinfoniaorkesterille, 3) jotta oopperan esittäminen mahdollistuu, tulee olla orkesterisyvennys, riittävä valaistustekniikka ja lavastenostimet ja 4) saliin on mahduttava 1000 henkeä, koska Suomessa on kysyntää 1000 hengen saleista.

Lisäksi tanssiesitykset edellyttävät näyttämölle erilaista lattiarakennetta (ns. uivaa lattiaa) verrattuna pelkästään orkesterin tarpeisiin., mikä tietenkin lisää rakentamisen kustannuksia.

Neliötörille rakentaminen ei ole toisaalta aivan yksiselitteistä. Aukiota rajaava konttorirakennus sivurakennuksineen on maakunnallisesti arvokas kulttuurikohde, joka vaatii eteensä tilaa. Aukio on rakennettu korostamaan rakennuksen, tehtaana ja koko Lutakon historiaa; se on Lutakon ajallinen ydin. Aukio on myös osa Lutakon keskeistä, näkymiltään katkeamatonta julkisten tilojen sarjaa Matkakeskuksesta ympyrätörin, konttoriaukion ja Lutakonpuiston kautta Jyväskylälle.

Aukio on kaupungin omistuksessa, mutta se on kaavoitettu julkiseksi tilaksi eikä sen muuttaminen rakennusmaaksi ole mahdollista ilman erityisiä perusteita. Tällaiseen muutokseen ryhdyttäessä on arvioitava sen imagollinen merkitys kaupungille ja ennen kaikkea ratkaisun ajallinen kestävyys.

Kaupunginjohtaja nimesi 15.9.2009 päätöksellään (§ 17/2009) 8-jäsenisen työryhmän selvittämään Suomalaisen Musiikkikampus-hankkeen ja konserttisali-

LOPPURAPORTTI

28.2.2011

hankkeen yhteistyömahdollisuudet toiminnallisuuden, taloudellisuuden sekä sijoittumisen näkökulmasta. Työryhmä luovutti 1.6.2010 kaupunginjohtajan käyttöön raportin nimeltään 'Kulttuurisen hyvinvoinnin keskus Jyväskylään'.

Työryhmä visioi Lutakkoon, Paviljongin läheisyyteen, kohoavan monipuolisia palveluja tarjoavan pääasiassa puusta rakentuvan Kulttuurisen hyvinvoinnin keskuksen. Monimuotoinen ja –ulotteinen rakennuskompleksi -idea sisältää mm. akustisesti korkeatasoisen konserttisalin toimien tiivisti yhteistyössä Suomalaisen musiikkikampuksen kanssa yhteisten toiminnallisten ja liiketaloudellisten tavoitteiden edistämiseksi sekä tilan käyttäjien sosiaalisen ja henkisen hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Tammikuussa 2011 Technopolis Oyj julkisti mittavan liiketiloja sisältävän rakennushankekokonaisuuden, joka sijoittuu sille paikalle, johon työryhmä ideoi Kulttuurisen hyvinvoinnin keskusta.

4. Tarpeet ja käyttöaste vaikuttavat kustannuksiin

Jotta valtuuston hyväksymän ponnien mukaisesti voidaan minimoida kaupungin taloudelliset velvoitteet, tulee erityisen huolella arvioida tiloja koskevat realistiset tarpeet.

Jyväskylä Sinfonian konserteissa käy vuosittain 20 000- 25 000 kuulijaa, esiintymisiä on yhteensä noin 50-55. Täyttöaste on ollut noin 90 %. Kaupunginteatteriin mahtuu siis maksimissaan 551 hengen yleisö.

Jyväskylän Paviljonki järjesti vuonna 2010 yhteensä 41 viihdetapahtumaa, joissa oli yhteensä 25 829 kävijää.

Vertailun vuoksi 1229 –paikkaisessa Sibelius–talossa kävi vuonna 2010 yhteensä 150 000 henkeä, jotka jakaantuivat tapahtumittain seuraavasti: 167 konserttia ja viihdetapahtumaa, joissa 101 450 kävijää, 389 kokoustilaisuutta ja 190 ta-lesittelyä, näyttelyä ja muuta eli yhteensä 746 tapahtumaa.

Lahden Sibelius –taloa on kiiteltä maailman yhdeksi parhaimmista konserttitaloista. Sen akustiikka on ainutlaatuinen. Akustisia rakenteita on tehty suurimmaksi osaksi suomalaisesta puusta, jota on mm. esiintymislavan päällä olevassa kanneissa sekä kaikukammioihin aukeavissa 188 akustisessa ovesa.

Jyväskylähän ei tarvitse lisää kokous- ja näyttelytiloja.

A4 eli neliötorivaihtoehtoon liittyen vapaata kapasiteettia arvioitiin jäävän 100-150 päivää vuodessa ja 150-200 iltaa vuodessa. Paviljonki ilmoitti kykenevänsä hyödyntämään kokous- ja kongressikäyttöön vapaasta kapasiteetistä korkeintaan 10-20 päivää vuodessa. 90 %:n täyttöasteen saavuttaminen merkitsisi 1000-paikkaisessa salissa sinfoniakonserttiyleisön lähes tuplaamista, mikä vaikuttaa erittäin kunnianhimoiselta tavoitteelta. Ennen tilojen rakentamista on ratkaistava, mitkä eri tahot kykenevät aidosti vuokraamaan tarjolla olevan vapaan kapasiteetin. Pelkkä kiinnostuksen osoitus ei riitä. Olisiko siis 850 –paikkainen sali sittenkin optimaalisempi ja siten taloudellisempi?

LOPPURAPORTTI

28.2.2011

Maaillalta ja Suomesta saatujen kokemusten perusteella kaikkein suurin käyttöaste on sellaisilla saleilla, jotka jo alun perin on rakennettu useamman tahon käyttöön tai jotka pystyvät tehokkaasti vuokraamaan tiloja esim. kiertäville showesityksille.

Toinen keskeinen linjaus on syytä tehdä oopperaesitysten suhteen, koska orkesterisyvennys, riittävä valaistustekniikka ja lavastenostimet vaikuttavat oleellisen korottavasti rakentamiskustannuksiin. Tosin jo tämän päivän tekniikalla fyysiset lavastenostimet voidaan korvata virtuaalisesti ilman, että katsoja huomaa juurikaan eroa.

Jyväskylä Sinfonian vakituisen henkilöstön määrä on tällä hetkellä 38 soittajaa. Keskimäärin konserteissa soittaa 43-45 muusikkoa. Täysimittainen sinfoniaorkesteri on kokoonpanoltaan 90-110 muusikkoa. Mitoitammeko puitteet omalle orkesterille ja ooppera ym. tilaa vaativat järjestetään edelleen kaupunginteatterilla?

5. Vaihtoehdot ja jatkotoimenpiteet

VE1

Konserttisalin rakentaminen Lutakkoon Paviljongin yhteyteen on taloudellinen ja tarkoituksenmukainen sijoituspaikka. Alueella on jo nyt ja tulevaisuudessa yhä enemmän erilaista kulttuuriin ja vapaa-aikaan liittyvää toimintaa. Konserttisali tuo alueelle, kaupungille sekä koko seudulle uuden ja merkittävän lisävetovoimatekijän.

Ratkaisun taloudellisuutta puoltavat mm. olemassa olevat hyvät ja toimivat kulkuyhteydet niin jalkaisin keskustasta kuin julkisilla kulkuneuvoilla kauempaa, tarvittavat paikoitustilat omalla autolla liikkuville sekä mm. olemassa olevien Paviljongin tilojen hyödyntäminen aula-, ravintola- ja saniteettitilojen osalta.

Arkkitehtonisesti ja toiminnallisilta tavoitteiltaan Paviljongin ympäristö on kaksijakoinen: Innovan ja Matkakeskuksen muodostama kokonaisuus on 2000-luvun hienointa, kunnianhimoisinta ja aikaa kestävästä rakentamisesta Jyväskylässä. Paviljongin, messujen ja hotellin suunnittelussa ja toteutuksessa päätavoitteena on ollut taloudellisen yhtälön toteutuminen ja toiminnallinen kehittäminen. Konserttisali kuuluu kontekstiltaan edelliseen ryhmään: sen tulee nostaa ympäristön laatua - sijainnista riippumatta. Konsertissa käynti on parhaimmillaan kokonaiselämys, johon sisältyvät myös väliajat.

VE 2

Kaupunki tilasi vuonna 2009 akateemikko Juha Leiviskältä hallintokorttelin kehittämissuunnitelman, jonka tavoitteena oli saattaa Alvar Aallon vuonna 1972 laatima suunnitelma ajan tasalle. Suunnitelma on ideatasoinen ja massoitteletarkastelu eikä perustu erityiseen tilaohjelmaan, jonka laadinta on vireillä. Leiviskä oli omana kantanaan sijoittanut suunnitelmaan konserttisalin.

Tulevaisuuden Jyväskylän keskustan muodostavat ruutukaava-alue, Lutakon ja Kankaan alueet. Historiallisena keskuksena tulee kuitenkin säilymään ruutukaava ja sen ytimenä Kirkkopuisto ja hallintokortteli. Hallintokorttelin toteuttaminen Aallon ja akateemikko Leiviskän suunnitelmien pohjalta vahvistaa tuota keskeistä

LOPPURAPORTTI

28.2.2011

kohtaa ja on vuosisadan ratkaisu. Aallon ja Leiviskän suunnitelmien kombinaatio tulee herättämään maailmanlaajuisia huomiota, onhan Leiviskä tämän hetken tunnetuin toimiva suomalainen arkkitehti maailmalla.

Kaupungintalon peruskorjauksen valmistuminen ja P-kaupungintalon rakentamisen käynnistyminen mahdollistavat Kansalaistorin toteuttamisen. Järkevää on jatkaa pysäköintitaloa Kansalaistorin alle, mutta sen suunnittelu vaatii tietoa hallintokorttelin etenemisestä. Hallintokorttelin tilaohjelman laatimisella selvitetään tarpeet ja kokonaiskäyttötarkoitus mm. se, millä toiminnoilla elävöitetään hallintokorttelia, jonka voisi nimetä Aaltokortteliksi korostamaan sen monimuotoisuutta. Mitä synergioita hallintokorttelissa voidaan saavuttaa? Onko konserttisalin sijainti hallintokorttelissa Leiviskän ehdotuksen mukaisesti mahdollinen ja tavoiteltava, varsinkin jos Paviljonkiyhteys osoittautuu mahdottomaksi?

Työryhmän ehdotus jatkotoimenpiteiksi:

Tilataan ulkopuoliselta alan asiantuntijalta ideasuunnitelma eri vaihtoehtoista Jyväskylän Paviljongin yhteyteen 31.5.2011 mennessä. Suunnitelma sisältää akustisesti soivan vähintään 850–paikkaisen kuitenkin enintään tuhatpaikkaisen salin ja ajanmukaiset harjoitustilat orkesterille sekä huomion kiinnittämisen myös arkkitehtoniseen kaupunkikuvaan. Investointi – ja käyttökustannusten analysointiin palataan tarvittaessa ideasuunnitelman valmistumisen jälkeen.

Jyväskylän kaupunki

Arto Lepistö
puheenjohtaja
sihteeri
apulaiskaupunginjohtaja

Maija-Liisa Havia
kansliapäällikkö

Esko Eriksson
kiinteistöjohtaja

Ari Hirvensalo
talousjohtaja